

Catherine Doherty, Wendy Patton, Paul Shield, *Family Mobility: Reconciling career opportunities and educational strategy*

Routledge, London, New York, 2015, 221 str.

Knjiga *Family Mobility* gradi na etnografsko bogato obdelanih primerih mobilnih družin v Avstraliji in izhaja iz dveh ključnih družbenih problematik: izzivov, s katerimi se srečujejo profesionalne, hiper-mobilne družine s šoloobveznimi otroki, kot tudi iz kroničnega pomanjkanja profesionalne delovne sile na odmaknjenih ruralnih območjih. Vsi trije avtorji – Catherine Doherty, Wendy Patton in Paul Shield – delujejo v pedagoški praksi in teoriji, v središče svojega raziskovanja pa postavljajo preplet dela, družine in izobraževanja v kontekstu mobilnosti. Čeprav se etnografsko gradivo nanaša na specifično geografsko lokacijo z izoliranimi skupnostmi in redko poseljenostjo, pa izzivi mobilnega družinskega življenja in »profesionalno izpraznjenih« krajev niso značilni samo za Avstralijo, temveč so tudi širše primerljivi in informativni. Prav zato knjige ne smemo brati zgolj kot specifične študije primera s tega redko naseljenega južnega kontinenta, ampak tudi kot dobro zastavljeno raziskavo družinske mobilnosti, kariernih priložnosti in izobraževalnih strategij.

Knjiga se v prvi vrsti osredotoča na dve specifični skupini: vojaške družine in družine specializiranih strokovnjakov (npr. učiteljev, zdravnikov, medicinskih sester ...) s šoloobveznimi otroki. Obe skupini se sicer gibljeta v kontekstu zagotovljene zaposlitve in relativne varnosti, ki spremljata njuno mobilnost, pa vendar se soočata s konflikti in z izzivi, povezanimi z dinamiko v družinah, kot tudi s samimi institucionalnimi okviri pretežno sedentarno naravnanih izobraževalnih institucij. Podobno kot specifično geografsko omejenost študije, ki je komparativno nedvomno širše uporabna, je mogoče tudi izbiro raziskovanih skupin (relativno privilegiranih strokovnjakov) širše aplicirati na raziskovanje strategij sodobnih mobilnih družin.

Prvo poglavje se osredotoča na družino samo ter na medosebne odnose, ki vplivajo na individualne karijerne poti. Avtorji za razumevanje kompleksnih družinskih odločitev predlagajo osvetlitev trojčka delo-družina-izobraževanje. V tem smislu uvodno poglavje razgrne rdečo nit raziskave, spletne okoli vprašanja, kako družinske prioritete, povezane s kariernimi priložnostmi družinskih članov in z izobraževalnimi možnostmi otrok, usklajujejo z odločitvami o mobilnosti in družbenimi posledicami individualnih odločitev. Povedano drugače: usoda krajev je pogosto povezana s prihodi in z odhodi zanje pomembnih oseb.

Drugo poglavje razgrne temeljna teoretična ozadja študij mobilnosti, prostora in družine. Osvetli koncept motilnosti (Kaufmann 2002), ki se nanaša na zmogljivost, odnose, vire in veščine kot temeljne prve pogoje mobilnosti. V dialogu s konceptom motilnosti avtorji kot dodatno teoretično orodje pri raziskovanju mobilnosti ponudijo koncept viskoznosti. Viskoznost naj bi namreč nazorno pokazala strukturne omejitve in priložnosti, ki jih postavljajo različni institucionalni okviri, skozi katere prehajajo mobilne družine.

Tretje poglavje razgrne epistemološko in metodološko ozadje raziskave, na kateri temelji knjiga. V izhodišče metodološkega pristopa postavlja osebne pripovedi družinskih članov, ki v daljši časovni perspektivi osvetljujejo tako odločitve in kontekste, povezane z začetno fazo razmišljanja o premiku, kot tudi poznejše faze spoprijemanja s konkretnimi situacijami. Čeprav avtorji bralcu razgrnejo dejstvo, da je bila večina sogovornikov žensk, pa to, kar nedvomno vpliva na rezultate, v knjigi ni dovolj upoštevano.

Četrto in peto poglavje bralca seznanita z zgledno predstavljenimi osebnimi pripovedmi štiriintridesetih vojaških in dvaintridesetih mobilnih družin najrazličnejših strokovnjakov (učiteljev, medicinskih sester ...) z ruralnega območja Queenslanda. Primeri so v knjigi predstavljeni v obliki tabel s ključnimi kodami (povzetek zgodbe, orientacija, komplikacija, evalvacija, resolucija ipd.), kar avtorjem omogoča komparativno analizo etnografskega gradiva, bralcu pa hiter vpogled vanj. Osebne pripovedi vojaških družin razkrivajo izkušnjo vsiljene družinske mobilnosti in strategije, s katerimi družine in posamezniki poskušajo ohraniti družinsko stabilnost (npr. ob vključevanju / izključevanju otrok v sedentarno

orientirani šolski sistem, v katerem družine trčijo ob neenoten šolski program in učbenike, neenoten starostni vpisni prag ipd.).

Hkrati z drugo skupino mobilnih družin, ki odhaja prostovoljno, so predstavljeni medosebni odnosi in institucionalne razmere, v katerih so se družine odločile za premik na ruralna območja Avstralije, ter vzorci različnih družinskih strategij. Če sta četrto in peto poglavje bolj kvalitativno naravnana, pa so v šestem poglavju s povednim naslovom *Movers or stayers* predstavljeni rezultati kvantitativne analize, spletne raziskave z 278 vprašalniki, poslanimi različnim mobilnim strokovnjakom z družinami. Prikaz rezultatov raziskave v dialog postavlja preplet profesionalne etike javnih uslužbencev in družinskih prioritet ob premestitvi v bolj oddaljene ruralne kraje. Na omenjenih območjih namreč kronično primanjkuje specializiranih strokovnjakov in kot taka ne izpolnjujejo »srednjerazrednih želja« o izbiri ustrezne šole.

Sedmo poglavje je posvečeno izobraževanju kot družinski prioriteti, pri čemer je še zlasti poudarjen fenomen profesionalizacije. Avtorji predstavijo dve plati profesionalizacije; na eni strani gre za to, da ima posameznik z določno formalno izobrazbo večje zaposlitvene in mobilne možnosti, po drugi strani pa prav povečane zahteve po formalni izobrazbi vodijo v razvrednotenje formalnih kvalifikacij. Osebna pričevanja družinskih članov, ki si po obdobju umika prizadevajo za vrnitev v urbana središča, razkrivajo napore družin za povezavo z »izobraževalnimi tržišči«.

V osmem poglavju se razprava suče okoli kroničnega pomanjkanja strokovnjakov v oddaljenih, ruralnih območjih Avstralije ter revizije intervjujev in spletne raziskave z namenom osvetljevanja mogočih prihodnjih scenarijev. Kljub temu da rezultati raziskave ne pokažejo korelacije med neoliberalnimi vrednotami in z vrednotami spodkopavane etike javnih uslužbencev, pa je v knjigi nakazana mogoča problematična prihodnost. Avtorji se namreč sprašujejo, kako družine uspejo koordinirati oba imperativa: neoliberalnega in poklicnoetičnega. Na podlagi terenskega gradiva ugotavljajo, da je koordinacija obeh imperativov v številnih primerih povezana s časovno koordinacijo; poklicna dolžnost je v idealnih primerih izpolnjena v zgodnejših fazah, medtem ko v »šoloobvezni fazi« prevladajo družinske prioritete, povezane z vključevanjem družinskih članov v primerne izobraževalne centre in šole.

Sklepno poglavje ponovno osvetli ključni raziskovalni fokus, to je mobilnost družin, in ob raziskovanju družin v širši perspektivi mobilnih študij poudari prednost prepleta zasebnega in javnega. Knjiga tako empirično in teoretično prispeva k novi paradigmi mobilnosti v sociologiji (Urry & Sheller 2006), saj s pomočjo konkretnih osebnih zgodb osvetljuje mobilnost v dialogu z nemobilnostjo, izpostavlja (ne) mobilnost ob (ne)pravem času ali osvetljuje napačno vrsto mobilnosti, vprašanja, ki so ključna tako za študije mobilnosti kot obravnavane družine. Njihove zgodbe, čeprav vpete v privilegirano mobilnost, razkrivajo sistem, ki mobilnost na eni strani spodbuja in promovira, na drugi pa mobilnih praks ne podpira dovolj, niti ni soočen s problemi in konflikti, ki jih ta prinaša.

Nataša Rogelja